

Postanowienie z dnia 25 lipca 2001 r., I CKN 1350/98

Przejęcie przedsiębiorstwa na podstawie art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 3 stycznia 1946 r. o przejęciu na własność Państwa podstawowych gałęzi gospodarki narodowej (Dz.U. Nr 3, poz. 17 ze zm.) obejmowało wszystkie składniki niezbędne do jego prawidłowego funkcjonowania, niezależnie od tego, czyją stanowiły własność.

Sędzia SN Tadeusz Wiśniewski (przewodniczący, sprawozdawca), Sędzia SN Tadeusz Żyznowski, Sędzia SA Jan Górowski

Sąd Najwyższy w sprawie z wniosku Skarbu Państwa, Starosty Powiatu W. przy uczestnictwie Przemysłowej Spółdzielni Pracy „O.” w likwidacji w W., Tadeusza G. o założenie księgi wieczystej i wpis, po rozpoznaniu w Izbie Cywilnej w dniu 25 lipca 2001 r. na rozprawie kasacji uczestniczki postępowania Przemysłowej Spółdzielni Pracy „O.” w likwidacji w W. od postanowienia Sądu Wojewódzkiego w Warszawie z dnia 1 czerwca 1998 r.

uchylił zaskarżone postanowienie oraz postanowienie Sądu Rejonowego dla Warszawy-Mokotowa z dnia 1 października 1996 r. i sprawę przekazał temu Sądowi do ponownego rozpoznania oraz rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Postanowieniem z dnia 1 czerwca 1998 r. Sąd Wojewódzki w Warszawie oddalił apelację uczestniczki postępowania Przemysłowej Spółdzielni Pracy „O.” w likwidacji z siedzibą w W. od postanowienia Sądu pierwszej instancji, którym oddalił wniosek Skarbu Państwa, Urzędu Rejonowego w W. o urządzenie nowej księgi wieczystej oraz wpisanie do niej nieruchomości, położonej w W. przy Alei K. nr 291 o powierzchni 7669 m². Sąd pierwszej instancji w uzasadnieniu postanowienia

podkreślił, że dla gruntów wchodzących w skład wymienionej nieruchomości prowadzone są księgi wieczyste Kw (...)05 i Kw (...)06 oraz zbiór dokumentów zd (...), natomiast pozostałe księgi hipoteczne zaginęły. Wnioskodawca legitymuje się tytułem własności jedynie w odniesieniu do gruntu opisanego w księdze wieczystej Kw (...)06. Co do gruntu objętego księgą wieczystą Kw (...)05, wnioskodawca wykazał się tylko protokołem zdawczo-odbiorczym z dnia 29 stycznia 1952 r., sporządzonym w związku z unormowaniem zawartym w ustawie z dnia 3 stycznia 1946 r. o przejęciu na własność Państwa podstawowych gałęzi gospodarki narodowej, który nie jest dokumentem skutkującym przeniesieniem własności nieruchomości na rzecz Skarbu Państwa. Sporządzono go w związku z orzeczeniem Ministra Handlu Wewnętrznego Nr 15 z dnia 23 lutego 1951 r. o przejęciu na własność Państwa przedsiębiorstwa „Zakłady Przedsiębiorstwo – Handlowe, Feliks P., spółka z o.o.” oraz zarządzeniem tego Ministra z dnia 29 września 1951 r. (M.P. Nr 734, poz. 431 L.P.14). W protokole stwierdzono, że wymienione przedsiębiorstwo obejmowało także nieruchomość zapisaną w księdze wieczystej Kw (...)05, stanowiącą parcelę o pow. 1627 m², położoną w W. przy Alei K. nr 2, będącą własnością Apolonii G., i zarazem, ze względu na zabudowanie parceli przez przejmowane Zakłady, uznano, iż nieruchomość ta stanowi część składową tych Zakładów. Od 1952 r. Przemysłowa Spółdzielnia Pracy „O.” w W. jest posiadaczem spornej nieruchomości, a od 1995 r. użytkownikiem wieczystym i właścicielem znajdujących się na niej budynków.

Sąd Wojewódzki podzielił dokonaną przez Sąd Rejonowy ocenę wymienionego dokumentu. Według Sądu Wojewódzkiego, okoliczność, że przejmowane przedsiębiorstwo wzniosło na nieruchomości stanowiącej własność osoby trzeciej budynku nie może decydować o uznaniu tej nieruchomości za część składową przedsiębiorstwa. Przejęciu na rzecz Państwa podlegały tylko nieruchomości, które w chwili przejmowania stanowiły własność przedsiębiorstwa. Taki sam wniosek, zdaniem Sądu Wojewódzkiego, wypływa z treści § 75 pkt 2 i 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 stycznia 1947 r. w sprawie trybu postępowania przy przejmowaniu przedsiębiorstw na własność Państwa (Dz.U. Nr 16, poz. 62 ze zm.), w którym nie wymienia się nieruchomości włączonych do przedsiębiorstwa bez tytułu prawnego po dniu 1 września 1939 r.

Sąd drugiej instancji stwierdził ponadto, że oddalenie wniosku w całości było prawidłowe. Sąd wieczystoksięgowy był związany treścią wniosku i nie mógł

uwzględnić go częściowo, a więc z pominięciem zakwestionowanej nieruchomości.

W kasacji opartej na podstawie wskazanej w art. 393¹ pkt 1 k.p.c. skarżąca Spółdzielnia Pracy wniosła o uchylenie zaskarżonego postanowienia wraz z postanowieniem Sądu pierwszej instancji i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania. Skarżąca zarzuciła w szczególności naruszenie art. 3 i 6 ustawy z dnia 3 stycznia 1946 r. o przejęciu na własność Państwa podstawowych gałęzi gospodarki narodowej (Dz.U. Nr 3, poz. 17 ze zm.) przez ich niezastosownie, oraz § 75 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 stycznia 1947 r. w sprawie trybu postępowania przy przejmowaniu przedsiębiorstw na własność Państwa i art. 40 k.h. przez błędną wykładnię tych przepisów.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja jest uzasadniona.

Przejęcie na własność Państwa wymienionej na wstępie spółki, mającej charakter przedsiębiorstwa, nastąpiło na podstawie ustawy z dnia 3 stycznia 1946 r. o przejęciu na własność Państwa podstawowych gałęzi gospodarki narodowej. W tej sytuacji zasadniczym problemem w rozpatrywanej sprawie było wyjaśnienie, czy stosownie do przepisów tej ustawy oraz jej aktów wykonawczych możliwe i dopuszczalne było przejęcie tych składników przejmowanego przedsiębiorstwa, które stanowiły własność osób trzecich. Problem ten przez Sądy obu niższych instancji został rozstrzygnięty na niekorzyść wnioskodawcy i skarżącej Spółdzielni. Stanowiska tego nie można jednakże podzielić.

Punktem wyjścia rozważań powinna być regulacja zawarta w art. 6 ust. 1 powołanej wyżej ustawy z dnia 3 stycznia 1946 r., w myśl którego przedsiębiorstwa przejęte na zasadzie przepisu art. 2 lub art. 3 przechodzą na rzecz Państwa lub polskich osób prawnych prawa publicznego w całości wraz z nieruchomością i ruchomym majątkiem i wszelkimi prawami (prawo do firmy, patenty, licencje, znaki towarowe, użytkowe itp.), wolne od jednak obciążeń i zobowiązań, z wyjątkiem zobowiązań o charakterze publicznym. Chodziło tu więc o przejęcie z mocy samego prawa całego przedsiębiorstwa, tj. wraz z jego majątkiem w najszerszym znaczeniu, bez wyłączenia jakichkolwiek obiektów stanowiących składniki przedsiębiorstwa w momencie przejścia i bez względu na to, czyją są własnością. Innymi słowy, przejęcie obejmowało wszystkie składniki niezbędne do prawidłowego funkcjonowania przedsiębiorstwa, niezależnie od tego, czyją stanowiły własność. Taki pogląd wyraził Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 2 października 1967 r., I

CZ 74/67 (OSNCP 1968, nr 12, poz. 211) oraz Naczelny Sąd Administracyjny w wyroku z dnia 14 maja 1998 r., IV SA 628/98 (nie publ.). Pogląd ten należy zaaprobować.

Sąd Najwyższy w uzasadnieniu powołanego postanowienia wyjaśnił poza tym, że orzeczenie właściwego ministra wydane na podstawie § 65 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 stycznia 1947 r. w sprawie trybu postępowania przy przejmowaniu przedsiębiorstw na własność Państwa, jak również decyzja tego ministra wydana na podstawie § 75a tego rozporządzenia, zatwierdzająca protokół zdawczo-odbiorczy i ustalająca w związku ze zgłoszonymi zarzutami i uwagami, które składniki majątkowe objęte protokołem zdawczo-odbiorczym stanowią część składową, mają znaczenie jedynie deklaratoryjne. Stanowią one jednak wyłączny dowód tego, że dane przedsiębiorstwo – z określonymi składnikami – z mocy ustawy o nacjonalizacji przeszło na własność Państwa.

Stosownie do § 75 powyższego rozporządzenia Rady Ministrów, protokół zdawczo-odbiorczy powinien – poza powołaniem się na określone w § 73 ogłoszenie, z podaniem daty publikacji w Wojewódzkim Dzienniku Urzędowym, i dokładnym opisem przedsiębiorstwa – wymieniać wszystkie składniki majątkowe przedsiębiorstwa i opisywać urządzenia techniczne przedsiębiorstwa. Jeżeli do składników majątkowych przedsiębiorstwa włączone zostały przed dniem wejścia w życie ustawy składniki majątkowe innego przedsiębiorstwa lub stanowiące własność osoby nie podпадаjącej pod przepis art. 2 ust. 1 i 3 ustawy, należało w protokole zdawczo-odbiorczym uczynić odpowiednią wzmiankę. Wzmianka ta miała zawierać szczegółowe wymienienie składników majątkowych, ich opis oraz wskazanie, skąd, kiedy i na jakiej zasadzie składniki te zostały do przedsiębiorstwa włączone. Właściciele tych składników mogli brać udział w sporządzaniu protokołu zdawczo-odbiorczego.

Wobec takiego stanu prawnego należy przyjąć, że zdyskwalifikowanie przez Sąd Wojewódzki, w ślad za Sądem Rejonowym, przedmiotowego protokołu zdawczo – odbiorczego jako dokumentu mogącego ewentualnie świadczyć o przejściu na rzecz Państwa również własności nieruchomości, zapisanej w księdze wieczystej Kw (...)05, stanowiącej parcelę o pow. 1627 m², położoną w W. przy Alei K. nr 2, a będącą wówczas własnością Apolonii G., naruszało wskazane przez skarżącą w kasacji przepisy ustawy z dnia 3 stycznia 1946 r. o przejściu na własność Państwa podstawowych gałęzi gospodarki narodowej (Dz.U.

Nr 3, poz. 17 ze zm.) oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 stycznia 1947 r. w sprawie trybu postępowania przy przejmowaniu przedsiębiorstw na własność Państwa (Dz.U. Nr 16, poz. 62, ze zm.).

W konsekwencji nie ma potrzeby rozważania kwestii, czy zaskarżonym postanowieniem doszło także do naruszenia art. 40 k.h. przez jego błędną wykładnię. Określone bowiem w tym artykule pojęcie przedsiębiorstwa nie ma bezpośredniego znaczenia dla sposobu rozumienia „przedsiębiorstwa” w ujęciu przepisów omawianej ustawy z dnia 3 stycznia 1946 r.

Z przedstawionych powodów Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji (art. 393¹³ § 1 w związku z art. 13 § 2 k.p.c.).